

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění/ Volné umění

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ticho nad vodou

Silence over the water

Vypracovala: Viktorie Součková

Vedoucí diplomové práce: prof. MgA. Milena Dopitová

Oponentka diplomové práce: MgA. Kateřina Vincourová

Akademický rok 2025/2026

Ticho nad vodou

Diplomová práce *Ticho nad vodou* vychází z osobních zkušeností s hledáním rovnováhy a zamyšlením se nad tím, co jsou naše ochranné mechanismy. Skrze objekt metaforicky interpretuje pocit beztíže a zranitelnosti. Objektová instalace zpodobněná do lehké dřevěné lodi a betonové bójky vytvářejí dialog. Loď přirovnávám k živému tělu, které hledá bezpečnou zónu pro plavbu, zatímco neuchycená bójka označuje bezpečný zachytý bod. Oba objekty jsou instalovány, jako kdyby hledaly v krajině své místo a zároveň byly vyvržené na souš, ačkoliv se jedná o objekty určené pro podmínky bytí na vodě. Instalaci otevírají prostor pro reflexi o tom, co znamená „udržet se nad hladinou“ v náročných a nekomfortních situacích.

Trup lodi je metaforou pro mé tělo. Tvar se skládá ze dvou dřevěných spojených zaoblených plátů jako křídel připomínajících vzletající vlaštovku. Toto zaoblení se otevírá ven a nikoli zavírá dovnitř, čímž metaforicky hledá a záměrně není tvarem funkční jako loď. Trup je uchycen k bezpečnostní vlnité **konstrukci s plováky**, a tím nemůže vzlétnout, ale zároveň je chráněn před potopením. Tento princip můžeme také přirovnat k pomocným kolečkům upevněným na kola, když se v dětském věku učíme jezdit na bicyklu. Chci tím předat myšlenku lehkosti bytí, která je ustálená tíhou ochranných prvků. Loď se tak stává symbolem křehkého, zároveň i těžkého a neohrabaného těla, které se snaží nalézt stabilitu v turbulentních vodách.

Betonová bójka kontrastuje s běžnou představou bóje jako lehkého a nadnášejícího se objektu. Její materiálová hmotnost funguje jako kotva a symbolizuje zachytý bod, který může být vnímán jako paradoxní „ustrnutí“ na místě. Tato dualita se odráží v lidském prožívání, kdy se snažíme najít bezpečné útočiště, ale zároveň se cítíme uvězněni ve vlastních situacích. Červeno-bílé svislé pruhování na bójce je charakteristické pro značení „safe water buoy“, čímž na jedné straně určuje bezpečnou oblast a na druhé straně tato barevnost také varuje před nebezpečím.

Hlavní inspirací pro tento projekt byl můj půlroční studijní pobyt v Indonésii, který mi umožnil zažít **stav beztíže při potápění** a plavbě na tradičních lodích „jukong“. Během plavby jsem si vizualizovala objekt, který je odrazem toho, jak moc je tělo závislé na vnějších podmínkách a jak je důležité najít klid v náročných situacích. Skrze tuto osobní zkušenost chci divákům předat prožitek vyvažování mezi tíhou a lehkostí, zranitelností a silou, stabilitou a pohybem a propojení dualit v jedno. Pocit návratu na souš po uvolněním stavu pod vodou se stal klíčovým motivem pro návrh a koncept celé instalace. Díky pobytu ve vodě jsem zjistila, že jsem schopná cítit se mnohem více uvolněná a osvobodit se od tíhy vlastního těla. Když se potopím, myslím pouze na základní funkce těla, které jsou zde nezbytné k žití, a to dýchání a pozorování okolí bez chaosu myšlenek z pevniny, které by člověka mohly rozrušit. Uvolnění těla v tomto smyslu popsala také Jackie Wang v eseji „Oceanic feeling“¹, ke které se odkazuji. V tomto textu zmiňuje také pohled Sigmunda Freuda a „oceánického pocitu“, který otevírá právě myšlenku návratu k ranému, před-ego stavu jednoty a bezpečí.

¹ <https://millefolium.noblogs.org/files/2017/11/Oceanic-Feeling.pdf> WANG, Jackie. *Oceanic Feeling and Communist Affect.*, 2016.

Pocit uvolnění při pobytu ve vodě by mohl pramenit z naší první životní zkušenosti, kdy jsme se jako plod vyvíjeli v plodové vodě uvnitř matky, než jsme se narodili, a tím jsme vytvořili tělu šok v podobě prvního nadechnutí. Pobyt ve vodě nás tak vrací do bezpečného prostředí těla matky, kde jsme byli chráněni. Jackie Wang vnímá „Oceanic feeling“, v němž se oceánické nejeví pouze jako návrat k preoidipální jednotě (kdy dítě ještě nevnímá samo sebe jako jasně oddělenou osobu od matky), ale také jako prostor mezi úzkostí a uvolněním, či mezi ohrožením a péčí.

„Voda je všudypřítomná, částečně, představuje „mateřské vody“, kterým mnoho dospívajících mladých lidí jen těžko uniká“.²

Oceánické zde tedy není pouze návratem k původnímu bezpečí, ale zároveň i setrváním v prostoru, který nikdy nebyl zcela oddělený od ohrožení, protože mateřská blízkost je také pohlcením. Jedná se o dvojí charakter oceánického prožitku, jako návratu k jednotě a zároveň ztráty autonomie. Oceánické cítění je podle Wang zkušenost, která formuje hranice mezi „já“ a „světem“ a umožňuje nám kolektivně splynout. V mé práci lze tento koncept chápat jako pocit chybějícího prostředí, tedy jako vzpomínku na stav, do něhož tělo i objekty původně náleží.

Instalace se snaží vizualizovat stav vnitřní rovnováhy a křehkost ekosystémů. Trup lodi symbolizuje nadnesenost a touhu po úniku, zatímco stabilizační pruhované plováky fungují jako ochranné prvky, které brání převrhnutí a utonutí. Opakovaně použitá barva červeno-bílých plováků je symbolem hranic bezpečí a vnitřní podpory, ale jsou také konstrukcí, která brání volnému pohybu bez riskování. V rámci této instalace se snažím zprostředkovat prožitek, který se dotýká jak fyzického, tak psychického zdraví. Oba objekty umístěné vedle sebe, vytvářejí kontrast, který vyzývá diváka k zamyšlení nad tím, jaké vztahy utváříme sami se sebou a s naším okolím. Zatímco loď symbolizuje touhu po pohybu a svobodě, bójka reprezentuje jistotu a pocit bezpečí s břemenem tíhy.

Ve své diplomové práci navazuji na umělce, kteří vnímali objekt jako nositele tělesné a psychické zkušenosti. Blízká je mi především tvorba Evy Kmentové, která pracovala s tělem jako s otiskem zranitelnosti například v díle *Dlaně* (1969), kde je vidět síla stisku ve spojení s křehkostí. Otisk lidského těla u ní nefunguje jen jako fyzická stopa, ale také jako výraz osobní zkušenosti, bolesti a lidské existence³. Stejně jako Kmentová chápu tělo spíše jako stopu existence a emocionální prostor. Loď v mé instalaci proto není funkčním plavidlem, ale metaforou těla hledajícího stabilitu. Také s tvorbou Louise Bourgeois propojuji svou práci osobním přístupem a prací s emocionální pamětí. Bourgeois často vytvářela objekty, které kolísaly mezi ochranou a úzkostí, bezpečím a sevřením. Bezpečí zde není jednoznačně pozitivní stav, ale je to i forma omezení a závislosti.

Cílem mé diplomové práce je prostřednictvím materiálu, tvaru a symboliky vyjádřit složitý vztah mezi tělem a myslí. Projekt nabízí prostor pro dialog o tělesnosti, vztahu k vlastnímu tělu, o tom, jak s ním nakládáme a kam ho směřujeme. Věřím, že skrze uměleckou instalaci můžeme lépe chápat, co znamená „udržet se nad hladinou“, jaké mechanismy nám pomáhají, jak se vyrovnáváme s vnitřními i vnějšími tlaky a jak přistupujeme ke světu a situacím kolem nás s citlivostí.

² <http://loneberry.tumblr.com/post/153995404787/oceanic-feeling-and-communist-affect> WANG, Jackie.

³ KMENTOVÁ, Eva; POSPISZYL, Tomáš a JAKALOVÁ, Zuzana. *Eva Kmentová*. Brno: Host, 2023. ISBN 978-80-275-1791-6.